

Det nye Europa i amerikansk udenrigspolitik

Morten Ougaard, docent, Språk-centret, Handelshøjskolen i København

1. Indledning

Ifølge den amerikanske udenrigsminister Warren Christopher har Washington i for lang tid haft »an eurocentric attitude« og bør huske, at »Western Europe is no longer the dominant area of the world«. Ordene faldt i oktober 1993 som reaktion på en skarp kritik af præsident Clintons udenrigspolitik fremført af det engelske tidsskrift *The Economist* (Washington Post 17.10.1993).

Christophers irritation over den europæiske kritik var tydelig, og med en efterfølgende bemærkning om, at der ikke kommer den slags fra Asien, fik han også antydning af denne verdensdel fremover vil være af større betydning for USA end Europa. Taget for pålydende signalerer disse ord en ændring af Europas placering i den amerikanske udenrigspolitiske optik.

Imidlertid er gnidninger, gensidig kritik og irritation som bekendt ikke nogen nyhed i de transatlantiske relationer. Både de skærpede økonomisk-politiske konflikter i 70'erne, og de intense sikkerhedspolitiske debatter i 1980'erne, gav iagttagere anledning til at tale om, at »Atlantehavet blev bredere«. Yderligere næring kunne synspunktet få af, at den demografiske og økonomiske dynamik i USA flyttede fra øst mod syd og især vest, til Stillehavskysten, samtidig med at Japan og Sydøstasien fremstod som verdensøkonomiens

mest dynamiske område af voksende betydning for USA.

Det viste sig dog, at de transatlantiske relationer overlevede disse spændinger og forskydninger, og at Vesteuropa bevarede sin placering som en afgørende allieret og et centralt interesseområde, både økonomisk og politisk, for USA. Det kan derfor være fristende at opfatte Christophers udtalelser som blot et nyt eksempel på den form for irritation mellem gamle venner, der er kommet til at høre til dagens orden.

Men verden i 90'erne er radikalt anderledes end de foregående årtiers internationale system. Den kolde krigs ophør og Østblokkens sammenbrud danner en helt ny ramme om det transatlantiske forhold, først og fremmest bestemt af, at den fælles ydre fjende er bortfaldet. Derfor er der grund til at spørge, om Christophers udtalelser og andre signaler fra Washington er udtryk for en reel ændring i den amerikanske opfattelse af Vesteuropas internationale placering. Der er grund til at spørge, om Vesteuropa er reduceret til tredje eller fjerde prioritet på USAs udenrigspolitiske dagsorden, og mere bredt om hvilke reaktioner og justeringer de seneste års dramatiske udviklinger givet anledning til i amerikansk europa-politik. Er Washington ved at revidere et »eurocentrisk verdensbillede«?

2. Eurocentrisme?

Når spørgsmålet stilles på denne måde må man imidlertid først spørge, om Washington nogensinde har haft et »eurocentrisk verdensbillede«? Det er nemlig i høj grad diskutabelt. Én ting er, at USA og Vesteuropa ubestrideligt er dele af den samme kulturkreds, og at den dominerende amerikanske selvforståelse opfatter USAs politiske kultur som hvilende på principper, der har deres rod i Europa. Hele den historiske arv fra antikken og kristendommen over reformationen, oplysnings-tiden, frihedsrevolutionerne og den industrielle revolution til fremvæksten af moderne markedsøkonomier med repræsentativt demokrati er en fælles bagage, der danner et grundlæggende politisk-ideologisk værdifællesskab bag alle politiske og økonomiske konflikter (Haries 1993). Også i dag tilkendes dette værdifællesskab betydning, hvilket fremgår af, at politiske ledere ofte peger på det som bærende i den nye post-kold-krigs verdensorden. I en større udenrigspolitisk tale i september 1993 udnævnte den nationale sikkerhedsrådgiver, Anthony Lake således »Democracy and market economy« til USAs »Core Values« og pegede på at den højeste prioritet for USA må være at styrke »the core of major market economies«, hvori Vesteuropa vejer tungt (Lake 1993). Tilsvarende udtalelser kan findes i Bush-administrationens officielle udenrigspolitiske erklæringer om den ny verdensorden (U.S. President 1991).

Da alle de centrale værdier i denne fælles politiske kultur har deres rod i europæisk historie, kunne man betegne det overordnede syn på verden, der udspringer heraf, som eurocentrisk. Dette er da også sket i de senere års amerikanske forsøg på opgør med den dominerende selvforståelse til fordel for et mere »politisk korrekt« billede, der yder de sortes, indianernes og de asiatiske indvandreres bidrag til amerikansk kultur større retfærdighed. Denne nye »politiske korrekte« kulturpluralisme og kulturrelativisme er dog

fortsat et relativt marginalt fænomen, der ikke er slået igennem i den dominerende politiske og udenrigspolitiske tænkning. Når der i denne skal henvises til grundlæggende værdier i såvel den indenrigspolitiske som den udenrigspolitiske diskurs, er det den økonomiske og politiske liberalisme, til tider suppleret med elementer fra kristendommen – og lejlighedsvis den jødiske religion –, der udgør referencerammen.

Men man vil nok i USA opponere mod at betragte dette som udtryk for eurocentrisme, da Europa ikke længere har monopol på disse værdier. Tværtimod vil man nok mene, at USA har ydet sit væsentlige bidrag til deres udvikling og har sin egen autentiske og ligeberettigede (hvis ikke overlegne) udgave af dem (Ougaard 1993 B).

Forlader vi dette brede fælles værdigrundlag og ser mere specifikt på Europas placering og prioritering i amerikansk udenrigspolitik, er det imidlertid mere tvivlsomt, om et eurocentrisk verdensbillede har gjort sig gældende i Washington, og om Europa virkelig har haft en særstatus som centrum for amerikansk udenrigspolitisk opmærksomhed.

3. Europa i amerikansk sikkerhedspolitik

Grundlaget for synspunktet er, at USA to gange i dette århundrede har engageret sig i en storkrig på kontinentet, og især at den helt centrale frontlinie i den kolde krig gik ned gennem Europa. Europas deling var det centrale problem i den kolde krig. Som følge deraf havde USA i Vesteuropa omfattende militærstyrker i permanent højt beredskab, og alle europæiske sikkerhedspolitiske problemer var også amerikanske problemer. Betydelige militære, økonomiske og diplomatiske ressourcer var permanent koncentreret om situationen i Europa, og forholdet til de vesteuro-

pæiske allierede var af vital strategisk betydning for USA.

Men det skal betænkes, for det første, at Europa ikke var den eneste region i verden, der var af vital strategisk betydning for USA. Østasien havde igennem hele den kolde krig en tilsvarende central placering. Også her havde USA permanent store tropestyrker bundet, og det var her man udkæmpede de to store varme krige, der også var en del af den kolde krig. De militære alliancer med Japan og Sydkorea kunne sagtens måle sig med NATO med hensyn til strategisk betydning og prioritering i amerikansk udenrigspolitik. Selve påstanden om, at amerikansk politik var præget af eurocentrisme er måske på den baggrund i sig selv udtryk for en sådan indsnævret synsvinkel.

For det andet skal det betænkes, at selv hvis man accepterer, at der var tale om en vis eurocentrisme, så var den betinget af mere end USAs interesser i Vesteuropa per se. I en vis forstand var der tale om et afledt fænomen, nemlig afledt nemlig Europas placering i den globale magtbalance (Mead 1990). Det centrale problem for USA var den overordnede strategiske magtbalance i forhold til USSR, forstærket af den underliggende samfundsmæssige systemkonkurrence. Europas betydning var en konsekvens af kontinentets placering i denne globale konflikt, og grundlæggende var amerikansk udenrigspolitik ikke eurocentrisk men global i sit sigte. Men den kolde krigs bipolære magtbalance gjorde, at ethvert sikkerhedspolitisk problem i Europa direkte angik USAs vitale interesser.

Således er det ikke mere. Sovjetunionens opløsning, Warszawa-pagtens sammenbrud og revolutionerne i østlandene og deres udenrigspolitiske reorientering mod vest betyder, at bipolariteten er væk og med den også den overordnede strategiske trussel mod den globale magtbalance. Revisioner af det politi-

ske landkort i Europa og diplomatiske »realignments« kan nu finde sted, uden at det direkte truer centrale amerikanske interesser. Dette er baggrunden for, at et for europæerne presserende uløst sikkerhedspolitisk problem som situationen i eks-Jugoslavien ikke pr automatik udløser en større amerikansk indsats (Harries 1993). Dette er formentlig kernen i udsagnene om et mindre eurocentrisk verdensbillede; her er der tale om en reel justering. Men på andre områder er Europa fortsat et centralt anliggende for amerikansk udenrigspolitik.

Denne ændrede situation betyder nemlig ikke, at USA ikke længere har sikkerhedspolitiske interesser i Europa, eller at de kan betegnes som underordnede. Men interesserne er af en delvist anden karakter end tidligere.

4. Europa i den ny verdensorden

Under Præsident Bush formuleredes under overskriften »en ny verdensorden« nogle hovedlinier for udenrigspolitikken efter den kolde krig. Et centralt element heri var, at de rige, demokratiske og markedsøkonomiske samfund har en grundlæggende fælles interesse i at forsvare disse bærende værdier og fremme deres udbredelse i den øvrige verden (Ougaard 1992). Dette tema er videreført under Clinton. Ganske vist har man forladt slagordet »en ny verdensorden«, måske fordi det var egnet til at skabe for mange urealistiske forhåbninger både hjemme og i den øvrige verden, og fordi det samtidig kunne vække modstand hos de isolationistiske strømninger i den amerikanske offentlighed, der bl.a. har fundet et talerør i Ross Perot.

Nye slagord skulle findes, der på den ene side tilstrækkelig tydeligt angiver det overordnede mål for udenrigspolitikken, og på den anden side evner at mobilisere den nødvendige støtte på hjemmefronten. Clinton har i øvrigt i den forbindelse talt om et »rhetorical gap«

mellem establishments internationale orientering og befolkningens manglende forståelse for nødvendigheden af dette (Saffire 1993).

Den løsning, som man nu forsøger at lancere, hedder »democratic enlargement« og »engagement«. Disse ideer, der også er blevet betegnet som »Clinton-doktrinen« blev præsenteret i en større udenrigspolitisk tale af den nationale sikkerhedsrådgiver Anthony Lake i september (Lake: 1993). Grundtanken er imidlertid den samme som i Bush-administrationens vision for en ny verdensorden. De rige, demokratiske og markedsøkonomiske samfund, bekvemt sammenfattet som »the major market democracies«, har en fælles interesse og opgave i at styrke og udbrede den liberale samfundsorden globalt.

I dette perspektiv spiller Vesteuropa en væsentlig rolle som naturlig samarbejdspartner og allieret. Da USA samtidig af velkendte økonomiske og politiske grunde ønsker at kunne prioritere hjemlige problemer højere end hidtil, følger det naturligt, at der i Washington er et ønske om, at de allierede bærer en større del af byrden og påtager sig et større ansvar ved løsningen af denne opgave. Amerikansk ledelse er fortsat nødvendig og uundgåelig i dette globale projekt, men indenfor rammerne heraf er der et ønske om, at Vesteuropa øger sin kapacitet til at bidrage til opgavens løsning. Washington ser derfor positivt på bestræbelserne på at styrke det udenrigspolitiske samarbejde i EF, men mener samtidig, at det er op til europæerne selv at gennemføre dette.

Forestillingen om øget burden-sharing er altså global i sit sigte. Men det hører med til det amerikanske billede af en ny udenrigspolitisk arbejdsdeling mellem »the major market democracies«, at Vesteuropa i særlig grad har et ansvar for løsning af sikkerhedspolitiske problemer i Europa og nærmeste omegn, med situationen i Eks-Jugoslavien som det akutte

eksempel. I forhold til den overordnede globale magtbalance er der her tale om et mindre problem, som ikke direkte vedrører centrale amerikanske interesser, så i det omfang denne trussel mod stabiliteten i en del af Europa kan løses af europæerne selv, er dette at foretrække set med amerikanske øjne. Også af den grund, ser man i Washington positivt på et styrket udenrigspolitisk samarbejde i Vesteuropa.

Det betyder dog ikke, at man hvis det var muligt, helt ville overlade Europas sikkerhed til europæerne selv. Dertil har magtbalancen på det euro-asiatiske kontinent alt for stor global betydning. Dette skyldes for det første, at Rusland fortsat er en militær magt med global rækkevidde, der som det eneste land i verden kan true USA. Den overordnede strategiske balance med Rusland er et helt centralt anliggende for USA, og alle aspekter af den nye europæiske sikkerhedspolitiske arkitektur, der vedrører Rusland, og det gør de fleste, er derfor særdeles betydningsfulde for USA. Her kan man ikke tale om, at Europa er blevet nedprioriteret i amerikansk udenrigspolitik.

For det andet er Europas sikkerhedspolitiske ordning af afgørende betydning, fordi det ikke er ligegyldigt for USA hvorledes Tyskland og/eller et forenet Vesteuropa placerer sig i storpolitisk henseende. Ganske vist kan man på grundlag af realistisk allianceteori argumentere for, at når den fælles fjende falder bort, så er grundlaget for alliancen væk. Det har da også været fremført i den amerikanske debat, at NATO nu har udspillet sin rolle og kan nedlægges (Layne & Schwartz 1993 A, 1993 B). Men der kan også, på grundlag af realistisk tankegang, hvor fokus er på det magtpolitiske spil mellem staterne, argumenteres for, at den nye unipolære magtbalance er grundlæggende ustabil, da de mindre magter i systemet vil søge at afbalancere den dominerende magt

ved at opbygge modpoler (Waltz 1993). Da nu den fælles ydre fjende er faldet bort, er Tyskland eller et forenet Vesteuropa på den ene side af kloden, og Japan og Kina på den anden, potentielle kandidater til positionen som storpoltiske modpoler til USA (Waltz 1993, Harries 1993, Ougaard 1992). Hvis der udvikles sådanne selvstændige nye magtpoler, vil det svække USAs globale indflydelse, og alene eksistensen af denne mulighed indfører et element af usikkerhed i det internationale system. Samtidig har en gunstig fordeling af magten på det europæiske kontinent historisk altid været i USAs interesse (Mead 1990) og vil fortsat være det.

Følgelig er det essentielt for USA at sikre, at den europæiske sikkerhedspolitiske arkitektur forbliver solidt forankret i en atlantisk konstruktion. I dette lys skal man se de aktuelle bestræbelser på at udvikle og styrke NATO politisk. Denne politik blev indledt under Bush, der med held bremsede tendenser i retning af etablering af en selvstændig europæiske forsvarsdimension uden for NATO. Et militært stærkt WEU, der stod ved siden af NATO, ville for alvor have givet grundlag for den realistiske frygt (Ougaard 1993 A). Politikken er fortsat under Clinton, senest med det stærke engagement i forberedelserne til NATO-topmødet i januar 1994, hvor organisationens nye rolle skal diskuteres. Der kan ikke være tvivl om, at bestræbelsen på at styrke NATO har meget høj prioritet i Washington (jvf Lake 1993). Og det er ikke kun blandt beslutningstagerne, man finder denne opfattelse. En undersøgelse af udenrigspolitiske holdninger blandt amerikanske »opinion-leaders« fra 1992 viste, at 80 pct af samtlige adspurgte, og 90 pct af den del af dem, der kan betegnes som internationalister, finder det vigtigt at bevare NATO. Kun forholdet til Rusland, fred i Mellemøsten og afslutning af NAFTA-aftalen blev prioriteret højere blandt de aktuelle udenrigspolitiske målsætninger. (Holsti & Rosenau: 1993, table 13)

Der er altså tungtvejende grunde til, at Europa fortsat indtager en central placering i amerikansk udenrigspolitik, og det stærke amerikanske engagement må forventes at fortsætte fremover. Det nye i situationen er dels, at Europa ikke kan regne med at USA nærmest pr automatik træder til med hjælp, hver gang der opstår et sikkerhedsproblem, som de vesteuropæiske lande ikke kan klare selv. Dels er det nye det i og for sig selvfølgelig, at strukturen i det transatlantiske forhold skal tilpasses en ny tids udfordringer.

Men hvorledes ser det ud med de økonomiske sider af det transatlantiske forhold? Der tales jo meget om, at økonomiske spørgsmål har fået en større betydning efter den kolde krigs ophør på bekostning af militærstrategiske og sikkerhedspolitiske anliggender. Måske er der på dette område mere realitet i det påståede opgør med et eurocentrisk verdensbillede?

5. Europas økonomiske betydning

Det synspunkt, at USA i økonomisk henseende orienterer sig mod vest og vender Europa ryggen, kan hente støtte i nogle ret så håndfaste realiteter. Stillehavsområdet, der i aktuel amerikansk sprogbrug somme tider omfatter begge amerikanske kontinenter, Japan, Sydøstasien samt Australien og New Zealand, har i flere år været det mest dynamiske område i verdensøkonomien med store vækstrater og en hastigt voksende handel. Også mht absolut størrelse er der tale om en sværvægter, der kan sætte Europa i skyggen.

Området tegner sig for hovedparten af USAs udenrigshandel, og modtager en voksende del af de amerikanske private udlandsinvesteringer. Det amerikanske handelsunderskud har over en årrække haft sit modsvar i at asiatiske og specielt japanske investorer ved opkøb af amerikanske statsgældsbeviser finansierede det amerikanske opsparingsunderskud og derved muliggjorde budgetunderskuddet og et

relativt højt privat investeringsniveau. Der er altså tale om en ganske dyb makroøkonomisk interdependens. Ser man på de økonomisk-strukturelle forhold, er bevægelsen mod Stillehavet således reel nok.

Med udgangspunkt i disse realiteter er det nærliggende at opstille to helt simple men højst relevante teoretiske ræsonnementer. Det ene er, at Stillehavsområdet, i kraft af sin stigende økonomiske betydning for verdensøkonomien og for USA, nødvendigvis må blive genstand for større amerikansk politisk opmærksomhed. Her er det største økonomiske potentiale, og politikken må prioritere højt at skabe betingelser for, at potentialet kan udnyttes.

Det andet ræsonnement er, at eftersom økonomisk betydning i sig selv er en magtresource, så øges Stillehavslandenenes politiske indflydelse i kraft af den økonomiske udvikling, og også af den grund må de beslaglægge en større del af USAs udenrigspolitiske opmærksomhed. I følge begge ræsonnementer må der ske en tilsvarende relativ nedprioritering af Europa.

Det er heller ikke svært at finde elementer i aktuel amerikansk udenrigspolitik, der vidner om en sådan opprioritering af landene i Stillehavetsregionen. NAFTA-aftalen hører med i dette billede, selv om den kun omfatter USAs to nærmeste naboer i regionen. Men ud over den arbejdes på at indgå frihandelsaftaler med mange lande i Latinamerika og Sydøstasien, og i den seneste tid er man i Washington begyndt at arbejde for et mere vidtgående regionalt samarbejde, der bygger videre på The Asia-Pacific Economic Cooperation Forum fra 1989. I november 1993 skal der således afholdes et topmøde i Seattle, hvor ledere fra hele regionen skal diskutere et tættere økonomisk samarbejde (International Herald Tribune 28.10.1993). Velkendt er det også, at de økonomiske relationer til Japan, konfliktfyldte

som de er, vedvarende har høj prioritet i amerikansk udenrigsøkonomisk politik (Bergsten & Noland 1993).

I øvrigt er det ikke kun økonomien, der trækker i den retning. Den sikkerhedspolitiske situation i Asien er mere labil end den europæiske, og USA har en mere central rolle mht opretholdelse af regional sikkerhed og stabilitet her end i Europa. Selvom der er sket en militær tilbagetrækning fra Philippinerne har USA fortsat en betydelig militær tilstedeværelse i området, og står blandt andet som garant for de japanske forsyningsruter fra Mellemøsten.

Disse dybe økonomisk strukturelle forskydninger kan altså godt levere skyts til det synspunkt, at USA orienterer sig mod vest og vender ryggen til Europa. Det vil imidlertid være for vidtgående. At andre regioner øger deres absolutte betydning, betyder jo højst at Europas relative vægt formindskes, hvilket ikke nødvendigvis er det samme som at den gamle verden nu mister betydning. Der kan meget vel ske det, at USAs samlede økonomiske og økonomisk-politiske engagement i omverdenen forøges. Selv om der tales meget om, at USA vender sig indad, at nyisolationistiske strømninger lader høre fra sig, og der i nogle militære henseender er sket en amerikansk tilbagetrækning, så internationaliseres den amerikanske økonomi fortsat, og der er i de senere år sket en udvidelse af den udenrigspolitiske dagsorden. Flere og ikke færre internationale økonomiske spørgsmål har fået betydning, og andre globale spørgsmål som miljø, narkotika, terrorisme med mere er føjet til. Bevægelsen går fortsat i retning af større økonomisk, politisk, ideologisk og kulturel interdependens, og det amerikanske engagement i omverdenen uddybes tilsvarende.

Sagt på en anden måde er det forkert at gå ud fra, at der mellem Europa og Stillehavsområdet skulle være en slags rivalisering om

USAs opmærksomhed, der har karakter af et nulsumsspil. Et øget engagement i Stillehavsregionen betyder ikke nødvendigvis, at interessen for Europa mindskes.

Spørgsmålet er derfor ikke så meget, hvor stor betydning USA tillægger Europa i almindelighed og Vesteuropa i særdeleshed, som det er *hvorledes* Europa tillægges betydning. Ovenfor er der gjort rede for den sikkerhedspolitiske betydning, kontinentet fortsat har set med amerikanske øjne. Lad os nu se på den økonomiske side af sagen. Også i denne henseende er Europa fortsat vigtig, ganske vist på andre lidt måder end Øst- og Sydøstasien samt Latinamerika, men ikke på måder, der medfører mindre politisk opmærksomhed i Washington.

Vesteuropa er en vigtig handelspartner for USA. EF-landene tegnede sig i 1992 for 17,5 pct af USAs import og 22,9 pct af eksporten (Disse og de følgende tal er beregnet fra Survey of Current Business 1993 No 6 table 2). Inkluderer man også de øvrige vest-europæiske lande var tallene henholdsvis 21 pct af importen og 26 pct af eksporten. Dette er ganske vist betydeligt mindre end den samlede Stillehavsregions andel af USAs udenrigshandel, der i 1992 beløb sig til godt 63 pct af eksporten og 67 pct af importen. Forskellen er selvfølgelig markant, men som leverandør af en femtedel af USA's import og aftager af godt en fjerdedel af eksporten kan Europa ikke betegnes som en ubetydelig handelspartner. Dertil kommer, at mens USA har noget der ligner et kronisk underskud på handelen med Japan og Sydøstasien, så er der overskud på handelen med Vesteuropa, i 1992 i størrelsesordenen 3 mia dollars. I en situation, hvor et samlet amerikansk handelsunderskud er et vedvarende problem, betyder dette, at Europa er en særdeles værdifuld handelspartner.

Vesteuropas betydning understreges yderligere af, at denne region fortsat er lige så betydningsfuld som den samlede Stillehavsregion med hensyn til amerikanske udlandsinvesteringer. I 1992 beløb de samlede amerikanske direkte investeringer i Europa sig til 239 mia dollars, mens det tilsvarende tal for hele Stillehavsregionen var 235 mia dollars (Survey of Current Business 1993 No 7 table 3). Det skal her bemærkes, at den amerikanske statistik angiver den »historiske værdi« af udlandsinvesteringerne, hvilket undervurderer aktivernes nutidsværdi, især for gamle investeringers vedkommende. Da der er forholdsvis flere gamle amerikanske investeringer i Europa end i de ny-industrialiserede lande i Sydøstasien, må det derfor formodes, at Europa betyder mere som anlægsområde for amerikanske investeringer end ovennævnte tal tilsiger. Dette er ikke uden politisk betydning, da de transnationale selskaber udgør en ikke uvæsentlig interessegruppe i amerikansk politik.

Med til billedet hører også, at den kolde krigs ophør og den begyndende økonomiske integration hen over det gamle jerntæppe betyder nye ekspansionsmuligheder for den vesteuropæiske økonomi, og dermed både for forøget eksport fra USA og især for større markeder for de amerikanske virksomheder, der allerede er etableret i Vesteuropa.

Vurderet alene i forhold til amerikansk erhvervslivs kommercielle interesser er bevægelsen mod Stillehavet måske nok udtryk for, at dette område ser ud til at være det mest lovende på længere sigt. Men Europa er i dag den bedste og i nogle henseender den største forretning, og det vil ikke være hensigtsmæssigt at nedprioritere endsige give afkald på den.

Europas politiske betydning for USA afhænger imidlertid ikke kun af de rene sikkerhedspolitiske og kommercielle interesser. Det har

også betydning med hvilken vægt de europæiske lande optræder i det internationale politisk-økonomiske spil. I den forbindelse er det blandt andet vigtigt, at den vesteuropæiske økonomi betragtes som helhed er mere lukket end de asiatiske, og mindre afhængig af det amerikanske marked. Det betyder, at Vesteuropa har et stærkere økonomisk grundlag for at optræde som magtfaktor i det internationale økonomiske diplomati end de asiatiske lande, og i den udstrækning Maastricht-intentionerne realiseres, vil Den europæiske Union kunne udnytte dette potentiale og blive en global økonomisk-politisk magtfaktor, som USA er nødt til at vie stor opmærksomhed. Hvis eksempelvis den økonomiske og monetære union realiseres, vil der blive tale om en meget stærk økonomisk magtfaktor, hvis penge- og valutapolitik vil have stor indflydelse på det globale kapitalmarked.

Allerede i dag er EF jo en handelspolitisk enhedsaktør, hvis betydning er åbenbar i GATT-sammenhænge. I Uruguay-runden har EF utvivlsomt været den vigtigste enkelte med- og modspiller for USA. Også i andre centrale internationale politisk-økonomiske fora er EF-landene, enkeltvis eller kollektivt, af stor betydning. Af OECDs 10 medlemslande er de 7 europæiske. På de internationale økonomiske topmøder, hvor der forhandles om makroøkonomisk om policy-koordinering, har europæiske lande 4 af pladserne i G-7 gruppen og 1 i G-3 gruppen. I Verdensbankgruppen overgår de europæiske landes samlede indflydelse klart Stillehavslændenes, hvis USA ikke regnes med til sidstnævnte. De europæiske direktører råder nu tilsammen over knap 39 pct af stemmerne i IBRD og knap 38 pct i IDA. De tilsvarende tal for direktørerne fra Canada, Latinamerika, Japan og Stillehavsregionen i øvrigt tilsammen er knap 22 pct i IBRD og godt 24 pct i IDA (The World Bank, Annual Report 1993, Appendix 2). Flere eksempler kunne føjes til, men de nævnte er tilstrækkelige til at godt-

gøre, at de vesteuropæiske landes vægt i den internationale politiske økonomi fortsat er af en sådan størrelse, at de også fremover vil være en af de vigtigste samarbejdspartnere, og i nogle henseender modstandere, for USA i internationale politisk-økonomiske spørgsmål.

Går man bag om avisoverskrifternes tale om forskydning mod Stillehavsområdet, vil det også være svært at spore en egentlig nedprioritering af Europa i amerikansk udenrigsøkonomisk politik. I den internationale politiske økonomi er der dukket nye indflydelsesrige spillere op, først og fremmest Japan, som gør krav på amerikansk opmærksomhed og hensyntagen. Det lægger nye begrænsninger på amerikansk politik, og gør politikudformningen mere kompleks, men det åbner også nye muligheder, for eksempel for at spille de forskellige aktører ud mod hinanden. Men det betyder ikke, at USA mister interessen for Vesteuropa.

6. Konklusion

Sammenfattende er Europa og Vesteuropa fortsat af central betydning for USA. Amerikansk politik er globalt orienteret og har været det længe, landene i Øst- og Sydøstasien er af voksende betydning, og påkalder sig derfor større amerikansk interesse. Men der er snarere tale om, at USAs samlede internationale engagement vokser, end at der sker en nedprioritering af Europa. Både sikkerhedspolitisk, økonomisk-kommercielt, økonomisk-politisk og politisk-kulturelt indtager Europa fortsat en central placering. Det kan derfor forventes, at samarbejde og konflikter med de europæiske lande i almindelighed, og med NATO-landene, EF-landene og Den europæiske Union i særdeleshed, også fremover vil være højt prioriteret af amerikanske beslutningstagere.

Litteratur

- Bergsten, C. F. & Nolan, M. (1993), *Reconcilable Differences? United States-Japan Economic Conflict*, Washington D.C: Institute for International Economics.
- Harries, O. (1993) »The Collapse of the »West« i *Foreign Affairs* Vol 72 No 4, 1993.
- Holsti, O.R. & Rosenau J.N. (1993), »The Structure of Foreign Policy Beliefs Among American Opinion Leaders – After the Cold War«, i *Millenium* Vol 22 No 2.
- Lake, A. (1993), Speech at Johns Hopkins University 21.9.93, citeret efter *USIA Wireless File*, 30.9.1993.
- Layne C. & Schwartz B. (1993 A), »American Hegemony – Without an Enemy« i *Foreign Policy* No 92, Fall 1993.
- Layne C. & Schwartz B. (1993 B) »Time to Focus on American Self-Interest« i *International Herald Tribune* 4.10.
- Mead, Walter Russell (1990), »The United States and the New Europe« i *World Policy Journal* Vol VII No 1, Winter 1989-90.
- Ougaard, M. (1992), »USAs hegemoni og den ny verdensorden« i *Politica* 24. årg. nr 2, 1992.
- Ougaard, M. (1993 A), Dealing with the Community: The Bush Administration's Response to Western European Integration, i Nørgaard, Pedersen & Petersen (eds.) *The European Community in World Politics*, London & New York: Pinter 1993.
- Ougaard, M. (1993 B) *Political Culture and Political Economy in the Analysis of U.S. Foreign Policy*, Paper presented at the Nordic International Studies Association's Inaugural Conference, Oslo, August 1993.
- Saffire, W. (1993), »The Battle of Rhetorical Gap«, *Washington Post* 11.10. 93.
- Survey of Current Business*.
- U.S. President (1991), *National Security Strategy of the United States*, The White House, August 1991.
- Waltz, K.N. (1993), »The New World Order« i *Millenium* Vol 22 No 2.
- The World Bank, *Annual Report 1993*